

YORUM ODAKLI DERS NOTLARI

T.C. İnkılap Tarihi ve
Atatürkçülük

ÜNİTE-2

*Milli Uyanış: Bağımsızlık
Yolunda Atılan Adımlar*

Kazanım: 8.2.2

1. Dünya Savaşı'nda Osmanlı Devleti

KAZANIM UYUMLU

YORUM ODAKLI

GÖRSEL İÇERİKLİ

Daha fazlası için
kodu okutunuz.

SosyalKampüs

www.sosyalkampus.com.tr

NARTEST

MUSTAFA PETEK

I. DÜNYA SAVAŞI'NDA OSMANLI DEVLETİ

I. Dünya Savaşı'nın başladığı günlerde Osmanlı Devleti Trablusgarp ve Balkan Savaşlarındaki kayıplarının da etkisiyle ordu ve donanmasını iyileştirmekle uğraşmaktaydı. Savaşın başlangıcında tarafsızlığını açıklayan Osmanlı Devleti aynı zamanda seferberlik ilan etti. (Osmanlı Devleti'nin tarafsızlık ilanına rağmen seferberlik ilan etmesi; gelecekte savaşa girme ihtimalinin olduğunu göstermektedir.)

Birinci Dünya Savaşı Başladığında Osmanlı Devleti Şu Önlemleri Aldı

Tarafsızlığını ilan etti.	Boğazları ulaşıma kapattı.	Seferberlik başlattı.	Kapitülasyonları kaldırdığını duyurdu.
---------------------------	----------------------------	-----------------------	--

! Birinci Dünya Savaşı başladığında Osmanlı Devleti'nin kapitülasyonları kaldırdığını duyurması doğrudan ekonomik baskılardan kurtulmaya yöneliktir. Boğazların ulaşıma kapatılması; başkentin güvenliğini sağlamak içindir.

- ✓ İngiltere ve Fransa, Osmanlı Devleti'nin tarafsız kalmasını ve savaşa girmemesini istiyorlardı. (İttifak Devletlerinin amacı; Osmanlı topraklarında yeni cepheler açılmamasını sağlamak ve Uzak Doğu'daki sömürgelerine giden yolları güvence altında tutmaktı.)
- ✓ Osmanlı Devleti'nde Enver Paşa başta olmak üzere Almanya'nın yanında savaşa girme taraftarı olan devlet adamları, savaşı Almanya'nın kazanacağına inanıyordu.
- ✓ İttihat ve Terakki mensuplarının tercihleri doğrultusunda 2 Ağustos 1914 tarihinde Almanya'yla gizli bir ittifak antlaşması yapıldı. (Bu durum Osmanlı Devleti'nin fiilen savaşa girmesine yol açmıştır.)

ALMANYA NEDEN OSMANLI DEVLETİ'Nİ KENDİ GRUBUNDA GÖRMEK İSTEDİ?

- ✓ Yeni cepheler açarak savaşı geniş alanlara yaymak. (Savaştaki yükünü hafifletmek)
- ✓ Osmanlı Devleti'nin jeopolitik konumundan faydalanmak. (İstanbul ve Çanakkale Boğazları)
- ✓ Osmanlı halifesinin dini gücünden faydalanmak.
- ✓ Osmanlı Devleti'nin insan gücü ile yer altı (petrol) ve yer üstü kaynaklarından faydalanmak.

OSMANLI DEVLETİ NEDEN ALMANYA'NIN YANINDA SAVAŞA GİRMEK İSTEDİ?

- ✓ Dünya siyasetinde yalnızlıktan kurtulmak.
- ✓ Son zamanlarda kaybedilen toprakların -hiç olmazsa- bir kısmını geri almak.
- ✓ Ülke ekonomisini olumsuz etkileyen kapitülasyonları sonlandırmak.
- ✓ Eski gücüne kavuşup dünya siyasetinde yeniden söz sahibi olmak.

- Almanya, Osmanlı Devleti'nin kendi yanında savaşa katılmasıyla Osmanlı halifesinin dini gücünden faydalanarak İngilizleri sömürgelerinde zor duruma düşürmeyi planlamıştır. Mustafa Kemal, Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı'na girmemesi gerektiğini; "Hiç bir hazırlığımız olmadan bu harbe sürüklenecek olursak, Anadolu'muz, Boğazlarımız ve İstanbulumuz muhakkak tehlikeye girer." şeklinde ifade etmiştir. (İleri görüşlülük)

I. DÜNYA SAVAŞI'NDA OSMANLI DEVLETİ

OSMANLI DEVLETİ SAVAŞA NASIL DAHİL OLDU?

İngiliz ve Fransız donanmalarının takip ettiği **Goeben** ve **Breslau** (Goben ve Breslav) isimli iki Alman gemisinin Türk karasularını geçmesi üzerine siyasi bir kriz yaşandı. Osmanlı Devleti bu iki gemiyi satın aldığını açıkladı. Gemilere Türk bayrağı çekilerek **Yavuz** ve **Midilli** adları verildi. Bu gemilere diğer gemilerin katılmasıyla Karadeniz'e açılan filo, **Rusya**'nın Sivastopol ve Odessa (Odesa) liman şehirlerini topa tuttu. Bu olay üzerine 3 Kasım 1914 tarihinde Rusya, **Osmanlı Devleti**'ne savaş ilan etti.

Osmanlı Devleti'nin bir oldubitti ile savaşa girmesinden sonra yeni cephe açıldı ve savaş daha geniş bir alana yayılmış oldu. **(Böylece Almanya'nın savaşta yükü de hafiflemiş oldu.)**

CEPHEDEN CEPHEYE OSMANLI DEVLETİ

● SAVUNMA CEPHESİ

- ✓ Çanakkale Cephesi
- ✓ Suriye-Filistin Cephesi
- ✓ Irak Cephesi
- ✓ Hicaz-Yemen Cephesi

● TAARRUZ CEPHESİ

- ✓ Kafkas Cephesi
- ✓ Kanal Cephesi

● YARDIM CEPHESİ

- ✓ Galıçya Cephesi
- ✓ Makedonya Cephesi
- ✓ Romanya Cephesi

HARİTAYI YORUMLADIĞIMIZDA;

✓ Osmanlı Devleti farklı kıtalarda mücadele etmek zorunda kalmıştır.

✓ Osmanlı Devleti'nin mücadele ettiği savunma cephesi, taarruza göre sayıca daha fazladır.

✓ Osmanlı Devleti kendi sınırları dışındaki cephelede de savaşmıştır. (Makedonya gibi).

✓ Osmanlı Devleti savaşın etkisini geniş bir alanda hissetmiştir.

Unutmayınız! Harita sorularını çözerken sadece haritada bulunan bilgileri yorumlayıp çıkarım yapmalısınız. Görselde verilmemiş herhangi bir yargıyı doğru olarak kabul etmeyiniz.

I. DÜNYA SAVAŞI'NDA OSMANLI DEVLETİ

KAFKAS CEPHESİ

Rus ordusunun daha önceki saldırısı üzerine **Enver Paşa** komutasındaki Türk ordusu, 22 Aralık 1914 tarihinde Kafkaslar'da **Rusya**'ya karşı saldırıya geçti. Osmanlı Devleti bu cepheyi aşağıdaki nedenlerden dolayı açmıştır:

1	2	3	4
İngiltere'nin Hindistan ile bağlantısını kesmek.	Orta Asya Türk Dünyası ile birleşmek.	Bakü petrolünün kontrolünü sağlamak.	Kars, Ardahan ve Batum'u geri almak.

Cephenin açılmasında yeraltı kaynakları da rol oynamıştır. (**Bakü petroleri**)

Osmanlı Devleti, bu cephenin açılmasıyla önceki kayıplarını telafi etmek istemiştir. (**Kars, Ardahan, Batum**)

Orta Asya'daki Türklerle birleşmek istenmesi Turancılık ideali doğrultusunda atılmış bir adımdır. (**Türkçülük**)

SONUÇ: Bölgedeki Ermenilerin Ruslarla iş birliği yaparak ordumuzu arkadan vurması, salgın hastalıklar, açlık ve dondurucu soğuk nedeniyle harekât başarıya ulaşamadı.

- ✓ 1916 baharında yeniden taarruza geçen Rus kuvvetleri Erzurum, Erzincan, Muş, Bitlis ve Trabzon'u işgal etti.
- ✓ 16. Kolordu Komutanlığına atanan **Mustafa Kemal**, Rusları yenilgiye uğratarak **Muş** ve **Bitlis**'i Ruslardan geri aldı.
- ✓ Rusya'da 1917 yılı Ekim ayında Bolşevik İhtilali çıktı ve **Brest-Litovsk Antlaşması**'nın imzalanmasıyla Rusya savaş-
tan çekildi. (1918) Böylece; **Kars, Ardahan** ve **Batum** Osmanlı Devleti'ne bırakıldı.

KANAL CEPHESİ

14 Ocak 1915

Bu cephe Almanların isteği doğrultusunda açıldı. Osmanlı Devleti, Kanal Cephesi'ni açarak; **Süveyş Kanalı**'nı ele geçi-
rip **İngiltere**'nin **Uzak Doğu** sömürgelerine giden yolunu kesmeyi, **Mısır**'ı geri almayı ve **Doğu Akdeniz**'deki hakimiyeti-
tini yeniden sağlamayı amaçlamıştır.

SONUÇ: Çöl şartlarının ağırlığı ve Kanal'ın çok güçlü biçimde savunulması nedeniyle Osmanlı Devleti bu cephede
başarılı olamadı. İngilizler, Sina Yarımadası'nı alarak Suriye sınırına kadar dayandı.

Almanya'nın Süveyş Kanalı'nı alıp İngiltere'nin sömürgeleriyle olan bağlantısını kesmeyi amaçlaması; Osman-
lı Devleti'nin **jeopolitik konumunun** önemini göstermektedir.

Bu cephede; İngilizlerin kışkırtmasıyla bir kısım Arapların Osmanlı'ya karşı ayaklanma eyleminde bulunduğu
görülmüştür. (Bu durum; **İslamcılık (ümmetçilik)** fikir akımının başarısız olduğunu gösterir.)

- Kafkas ve Kanal cephelerinin benzer özellikleri arasında; **taarruz** yani saldırı harekâtında bulunması ve kaybedilmelerinde **doğa koşullarının** da etkisinin bulunması yer almaktadır.
- Kafkas Cephesi'ne beklenen cephane, yiyecek ve giyecek zamanında ulaştırılmamıştır. Bu durum savaşta **lojistik desteğin** sağlanmadığını göstermektedir.

I. DÜNYA SAVAŞI'NDA OSMANLI DEVLETİ

ÇANAKKALE CEPHESİ

SAVAŞIN NEDENLERİ

İtilaf Devletleri, Çanakkale ve İstanbul Boğazlarını ele geçirerek;

- ☑ Başkent **İstanbul**'u ele geçirip Osmanlı İmparatorluğu'na son vermeyi,
- ☑ **Rusya**'ya yardım ulaştırıp çarlık rejimini güçlendirmeyi,
- ☑ Osmanlı İmparatorluğu'nu savaş dışı bırakıp Almanların hareket alanını daraltmayı,
- ☑ **Süveyş Kanalı** üzerindeki Osmanlı baskısını ortadan kaldırmayı,
- ☑ Birinci Dünya Savaşı'nı **kısa sürede** sona erdirmeyi planlıyorlardı.

SAVAŞIN SONUÇLARI

Türk ordusu zor koşullar altında ölüm kalım savaşı vererek İtilaf donanmasının Çanakkale'den geçişini engelledi.

- ☑ İstanbul'un İtilaf Devletleri tarafından işgal edilmesinin önüne geçildi.
- ☑ İtilaf Devletleri Rusya'ya yardım gönderemediği için Rusya'da çarlık rejimi yıkıldı. (Rusya savaştan çekildi.)
- ☑ Zafer sonrasında **Bulgaristan** İttifak Grubu içinde savaşa katıldı. (Böylece Almanya ile kara bağlantımız kuruldu.)
- ☑ I. Dünya Savaşı'nın iki yıl **uzamasına** neden oldu.
- ☑ Türklerin bağımsız yaşama arzusu tüm dünyanın ezilen uluslarına örnek oldu.

! 19. Tümen komutanı Mustafa Kemal; **Arıburnu**, **Conkbayırı** ve **Anafartalar**'da düşman kuvvetlerine karşı büyük başarılar kazanmıştır. (Böylelikle Mustafa Kemal yurt içinde ve yurt dışında tanınmıştır.)

! Mustafa Kemal emrindeki askerlerine; "Ben size taarruzu emretmiyorum, ölmeyi emrediyorum." sözünü bu cephede söylemiştir. (**Liderlik**, **vatanseverlik** ve **cesaretlilik** kişilik özelliğini sergilemiştir.)

IRAK CEPHESİ

25 Kasım 1915

SAVAŞIN GELİŞİMİ

İngilizler tarafından sömürge yollarını güvence altına almak, kuzeye doğru ilerleyerek Rusya'ya yardım ulaştırmak ve **Irak petrollerini** ele geçirmek amacıyla açıldı.

SAVAŞIN SONUCU

Osmanlı ordusu **Kut'ül Amâre**'de **İngiliz kuvvetlerini** yenilgiye uğrattı ancak sonradan destek birlikleri çıkaran İngilizler Irak içlerine ilerlemeye devam etti. İngilizler, 1917 yılında Bağdat'ı işgal ettiler.

Halil (Kut) Paşa

! Halil Paşa komutasında, **Selman-ı Pak Muharebeleri**'nde büyük başarı gösteren Osmanlı kuvvetleri; İngiliz askerlerini ve Generalleri Townshend'i (Tavzınd) esir aldı.

! **Kut'ül Amâre**'deki ağır yenilgiden ders çıkaran İngiltere, Basra Limanı'nı askerî harekât için genişletti. Limana büyük birlikler çıkartarak tekrar kuzeye ilerledi.

Donanımı zayıf olan Osmanlı ordusu, **Bağdat**'ı ve **zengin petrol yataklarını** İngilizlere bırakmak zorunda kaldı. (İngilizlerin amacı; bölgedeki enerji kaynaklarını ele geçirmektir.) 1916 ve 1917 yıllarındaki savaşlar Osmanlı Devleti'nin bağlı bulunduğu İttifak Devletlerinin başarısızlığı ile sonuçlandığından **Orta Doğu** tamamen kaybedildi.

I. DÜNYA SAVAŞI'NDA OSMANLI DEVLETİ

HİCAZ-YEMEN CEPHESİ

Fahrettin Paşa

SAVAŞIN GELİŞİMİ

Kutsal toprakları (Mekke ve Medine) korumak amacıyla açılan bu cephede Osmanlı Devleti **İngilizlerle** ve onların kıskırtmasıyla ayaklanan **Araplara** karşı mücadele etti.

SAVAŞIN SONUCU

Fahrettin Paşa komutasındaki Osmanlı askerleri kutsal toprakları kahramanca savundu. Ancak savaşın sonunda Osmanlı Devleti Hicaz topraklarından da çekilmek zorunda kaldı.

Hicaz-Yemen Cephesi'nde bazı Arap aşiretlerinin İngilizlerle birlikte hareket ettiği görülmüştür. Bu durum **ümmetçilik** fikir (İslamcılık) akımının etkisini yitirdiğini gösterir.

- ☑ "Çöi Kapları" namıyla bilinen Fahrettin Paşa, İngilizler tarafından desteklenen Şerif Hüseyin'e karşı, kısıtlı imkânlarla rağmen **Medine**'yi iki yıl yedi ay savundu.(Kahramanlık ve vatanseverlik örneğidir.)
- ☑ Kendisi, Peygamberimizin kabrinde bulunan 30 parçadan oluşan **kutsal emaneti**, işgalcilerin yağmasından korumak için trenle Medine'den İstanbul'a gönderdi.

SURIYE- FİLİSTİN CEPHESİ

1915-1918

☑ Kanal Cephesi'nde Osmanlı Devleti İngilizler karşısında başarısız olmuş ve Suriye'ye kadar geri çekilmişti. İngilizler, Filistin topraklarını işgal ederek **Suriye**'ye yöneldiler ve Şam'ı ele geçirdiler.

☑ Suriye Cephesi'nde **Yıldırım Orduları** Grubuna bağlı 7. Ordu Komutanlığına atanan **Mustafa Kemal**, dağılmış olan Osmanlı kuvvetlerini yeniden topladı. Yapılan başarılı savunma savaşı sonucunda İngilizleri Halep'in kuzeyinde durdurmayı başardı.

NOT: Bölgedeki savunma savaşları devam ederken **Mondros Ateşkes Antlaşması** imzalanmış Osmanlı Devleti savaştan çekilmiştir. Antlaşmanın şartları gereği Osmanlı orduları terhis edilmiştir.

I. Dünya Savaşı'nda **Mustafa Kemal**; Kafkas, Çanakkale ve Suriye cephelerinde görev almıştır.

Irak, Suriye-Filistin ve Hicaz-Yemen Cephelerinde **İngilizlerle** mücadele edilmiştir.

Osmanlı Devleti'nin savaştığı cephe sayısının fazlalığı topraklarının **geniş** olduğunu göstermektedir.

YARDIM CEPHELERİ

Osmanlı Devleti, I. Dünya Savaşı'nda **Galiçya**, **Romanya** ve **Makedonya** cephelerinde müttefiklerine yardım amacıyla savaştı. Kendi **sınırları dışında** bulunan bu cephelerde müttefikleri Almanya, Avusturya-Macaristan ve Bulgaristan'ı desteklemiştir.

I. DÜNYA SAVAŞI'NDA OSMANLI DEVLETİ

ERMENİ SORUNU

Yıllarca Ermenilerle Müslümanlar barış içinde bir arada yaşamışlardır. Ticaret ve sanatla uğraşan, kuyumculuk yapan Ermeniler, refah içinde bir hayat sürmüşlerdir. Ancak 19. yüzyıl sonlarında Anadolu'da yaşayan Osmanlı vatandaşı olan Ermeniler, **ayrı bir devlet vaadi** ile özellikle **Rusya** ve **İngiltere** tarafından Osmanlı Devleti'ne karşı kışkırtılmıştır. (Sorunun temelinde milliyetçilik akımı etkilidir.)

Ermenilerin bir kısmı komiteler (**silahlı çete**) kurarak Doğu Anadolu'da Müslüman halka baskı yapmaya başlamışlardır.

Osmanlı yönetiminin bütün ikazlarına rağmen Ermeni çeteleri bu faaliyetlerinden vazgeçmemiştir.

Osmanlı Hükümeti, **Sevk ve İskân Kanunu** ile olaylara karışan Ermenileri ülkenin daha sakin bir bölgesi olan Suriye'ye nakletme kararı almıştır.

Sevk edilenlerin geride bıraktıkları eşyaları, onlar dönene kadar devlet görevlilerinin gözetimindeki depolarda tutulmuştur.

Göç esnasında çöl sıcaklarından, yolculuğun ağır şartlarından, **bulaşıcı hastalıklardan** ve **eşkiya saldırılarından** hayatını kaybeden Ermeniler olmuştur. Osmanlı Devleti, meseleyi kanun (yasa) çıkararak çözmek istemiştir. Bu durum devletin hukuka bağlı olduğunu gösterir.

Ermeni sorunu diğer Avrupalı Devletlerin de bu konuya müdahil olmasıyla **uluslararası** bir mesele haline gelmiştir.

◆ Ermeniler ve onları destekleyenler; yaşanan süreçte 1 milyon 500 bin Ermeni'nin hayatını kaybettiğini iddia etmektedir. 1914'te Türkiye'deki Ermeni nüfusunun toplamı 1 milyon 300 bin civarında olması günümüz Ermenilerinin tezlerini çürütmektedir. Ayrıca Osmanlı Devleti'nin göç yolundaki Ermeniler için bir dizi tedbir alması da bu iddialarını boşa çıkarmaktadır.

WILSON İLKELERİ

Savaş sürecinde **ABD** İtilaf Devletleri'ne silah satmakta ve maddi yardımda bulunmaktaydık. Bu durum savaşta dengeleri değiştirmekteydi. **Almanlar**, Atlas Okyanusu'nda Amerikan gemilerini denizaltılarla vurmaya başladılar. ABD olarak bu saldırılar karşısında I. Dünya Savaşı'na **İtilaf devletleri** tarafında girme kararı aldı. ABD Başkanı olarak savaşın sonlarına doğru "Wilson İlkeleri" adıyla bir bildiri yayınladım.

Yenilen devletlerden savaş tazminatı ve toprak alınmayacak.

ABD bu madde ile özellikle İngiltere'nin güçlenmesini engellemek istemiştir.

Devletler arasında gizli antlaşmalar yapılmayacak.

ABD dünya siyasetinde söz sahibi olmak istemiştir.

Anlaşmazlıkları barış yolu ile çözmek için uluslararası bir teşkilat kurulacak.

Uluslararası barışı sağlamak için Milletler Cemiyeti kurulmuştur.

Her millet nüfuslarının fazla olduğu yerde devletlerini kurabilecek.

Osmanlı Devleti'ndeki ayrılıkçı hareketler daha da artmıştır.

Wilson İlkeleri'nin de etkisiyle **Bulgaristan** ateşkes isteyerek I. Dünya Savaşı'ndan çekildi. Böylece **Osmanlı-Almanya** arasındaki kara bağlantısı koptu. Osmanlı Devleti, **Mondros Ateşkes Antlaşması**'ni imzalayarak savaştan çekildi (30 Ekim 1918).

I. DÜNYA SAVAŞI'NDA OSMANLI DEVLETİ

I. DÜNYA SAVAŞI'NIN SONUÇLARI

ABD'nin **İttifak Devletleri**'nin tarafında savaşa girişi, bu devletlerin savaşı kazanmalarında önemli bir rol oynadı. **İttifak Devletleri**, Birinci Dünya Savaşı'nı kaybetti. Almanya, savaştığı cephelerin hemen hemen hepsinde yenilirken sadece Çanakkale Cephesi'nde başarı gösteren Osmanlı Devleti de müttefiki Almanya gibi savaştan yenilgi ile ayrıldı.

Dört yılı aşan bir süre devam eden I. Dünya Savaşı, savaşta yer alan bütün devletler açısından son derece yıkıcı olmuştur. Savaşın sonuçları ise şu şekildedir:

Savaş her iki tarafı da **insan gücü** ve **ekonomik kaynaklar** açısından oldukça yıpratmıştır.

Barış antlaşmalarının çok ağır şartlar içermesi ülkeler arası **çekişme** ve **bloklaşmaları** devam ettirdi.

Osmanlı Devleti topraklarının büyük bir kısmını kaybetti. Osmanlı Devleti yerine **Türkiye Cumhuriyeti** kuruldu.

☑ İttifak Bloku'nda savaşa en son dâhil olan Bulgaristan 29 Eylül 1918'de savaştan çekilince Osmanlı Devleti'nin Almanya ile kara bağlantısı kesilmiş ve Osmanlı Devleti cephelerde zor durumda kalmıştır.

☑ 1914'te başlayan I. Dünya Savaşı, 1918'e gelindiğinde Osmanlı Devleti'nin de içerisinde bulunduğu İttifak Devletlerinin yenilgisiyle sonuçlanmıştır.

☑ Ülkeyi savaşa sokan İttihat ve Terakki yöneticileri ülkeyi terk etti. Osmanlı Devleti **30 Ekim 1918'de imzaladığı Mondros Ateşkes Antlaşması** ile savaşı bırakmak zorunda kalmıştır.

TANITIM

Yorum Odaklı Ders Notlarının Tamamını ve
Daha Fazlasını Görselde Yer Alan
Kitabımızda Bulabilirsiniz.

YORUM ODAKLI
YENİ NESİL
KONU ANLATIM
KİTABI

